

Ympäristövaliokunta
Eduskunta

Lausunto
22.10.2024

Lausuntopyyntö asiasta HE 151/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Suomen valtion virallinen tavoite on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Valtion tavoite ei ole vapaaehtoinen, mutta kuntien ilmastotyö on ollut vapaaehtoista ennen kirjausta ilmastosuunnitelman laatimisesta.

Ilmastotyö on pitkäjänteistä ja vaatii tavoitteellisuutta ja järjestelmällisyyttä, vaikka tavoitteet ovat kaukana, jopa kymmenien vuosien päässä. Nelivuotisten hallituskausien muutokset pitkäjänteisen tavoitteen saavuttamista edistävien toimenpiteiden osalta eivät saisi olla ristiriitaisia, muutoin aiheutetaan ilmastotyöhön epäselvyyttä ja epävarmuutta. Tavoitteen merkittävyys ja uskottavuus kärsii. Lyhyen aikavälin toimenpiteiden tulisi tukea pitkän aikajänteen tavoitteita, tai jos näin ei voida menetellä, pitkän aikavälin tavoitteita tulisi arvioida uudelleen. Synkronointi tavoitteiden ja toimenpiteiden välillä tulee säilyttää.

Hollolan kunta vastustaa yksityiskohtaista kuntatason ohjausta, mikä on ristiriidassa paikallisen itsehallinnon ja kuntien niukkenevien resurssien kanssa. Mikäli kunnianhimoisia tavoitteita asetetaan, niiden toteuttamiseen tulisi osoittaa myös riittävästi taloudellista tukea. Esimerkiksi joukkoliikennettä ei harvaan asutussa maassa saada kannattavaksi ilman julkista tukea. Kunnille asetettavat odotukset ilmastomuutoksen hillinnän osalta ovat kuntien käytettävissä olevien maantieteellisten tekijöiden ja yleisten keinojen osalta rajalliset. Kunnan vaikutusvalta ulottuu suoraan alle 10 %:iin kunnan päästöistä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö kunnissa ole suunniteltava ja mietittävä oman keinovalkoimien puitteissa vaikuttavia toimenpiteitä. Päästölaskentaa tarvitaan kehityksen suunnan mittarina.

Kuntien tarve suunnitelmallisen ilmastotyön tukeen ja ohjaukseen vaihtelee paljon ja yksityiskohtaisia kirjauksia on syytä välttää. Valtion tasolla asetettuja tavoitteita jalkautetaan hyvin esimerkiksi Suomen Kuntaliiton kautta, mutta toiminnan vaikuttavuus kiistämättä kärsii, kun selkeä roolitus ja vastuunjako ilmastotyön osalta puuttuu.

Vapaaehtoiset kuntien verkostot ja käytettävät työkalut ovat vienneet ilmastotyötä merkittävästi eteenpäin viime vuosien aikana. Hollolan kunta kuuluu Suomen ympäristökeskuksen ohjaamaan HINKU-kuntien verkostoon ja on tehnyt kuntien energiatehokkuussopimuksen Energiaviraston kanssa vuosille 2017–2025. Kunta on saanut merkittävän hyödyn Suomen ympäristökeskuksen tarjoamasta kasvihuonekaasupäästöjen tietopalvelusta.

Vuosien 2022 ja 2023 aikana käytyjen kansallisten keskustelujen pohjalta oli selvää, että kuntien on osaltaan ponnistettava käytettävissä olevin keinoin ilmastomuutoksen hillinnän osalta ja työn perustaksi tarvitaan ilmastosuunnitelma. Hollolan kunta haki kuuden muun kunnan kanssa ympäristöministeriön rahoitusta. Hollolan kunta laatii kunnallista ilmastosuunnitelmaa päätöksentekoon loppuvuodesta 2024. Ilmastosuunnitelmien laadinta alueellisesti on lisännyt kuntien yhteistyötä ja vertaillavuutta. Suunnitelmien laatiminen on myös lisännyt kunnan mahdollisuuksia laajempiin hankekokonaisuuksiin ja rahoituksiin kansallisesti ja kansainvälisesti.

Koronaviruspandemia edesauttoi etätöiden lisääntymistä ja henkilöautoliikenteen tarpeen vähentämistä. Energiakriisi kiinnitti huomion turhaan energian kulutukseen ja Suomessa tehtiin tehokkaita energiansäästötoimenpiteitä. Vaikeissa tilanteissa Suomessa pystyttiin vastaamaan haasteisiin ja ratkaisut olivat ympäristön kannalta kestäviä. Vaikuttavien toimenpiteiden toteuttaminen vain kriisien kautta ei ole kestävä etenemistapa ilmastonmuutoksen hillinnässä.

Tutkijayhteisö kertoo lähes yksimielisesti, että olemme keskellä ilmastokriisiä. Myös ilmastonmuutoksen aiheuttamien kustannusten on arvioitu romahduttavan maailmantaloutta. Tarvitsemme edelleen laajan kaikkia kansalaisia ja toimijoita sitovan ja sitouttavan toimenpideohjelman, erilaisten keinojen kokonaisuuden ja ennakoivaa lainsäädäntöä, jotta vaikuttavuutta voidaan lisätä.

Edistykselliset kunnat jatkavat voimavarojensa puitteissa ilmastotyötä riippumatta siitä, säädetäänkö asiasta laissa vai ei.